

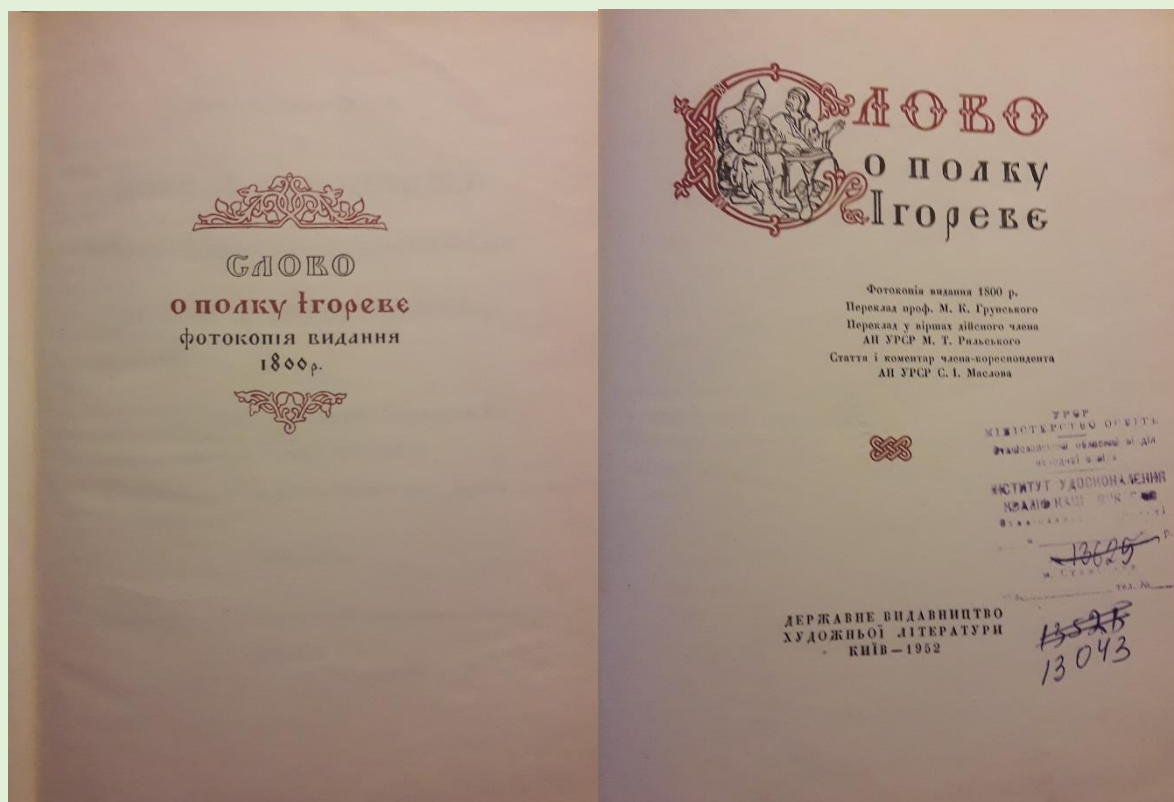
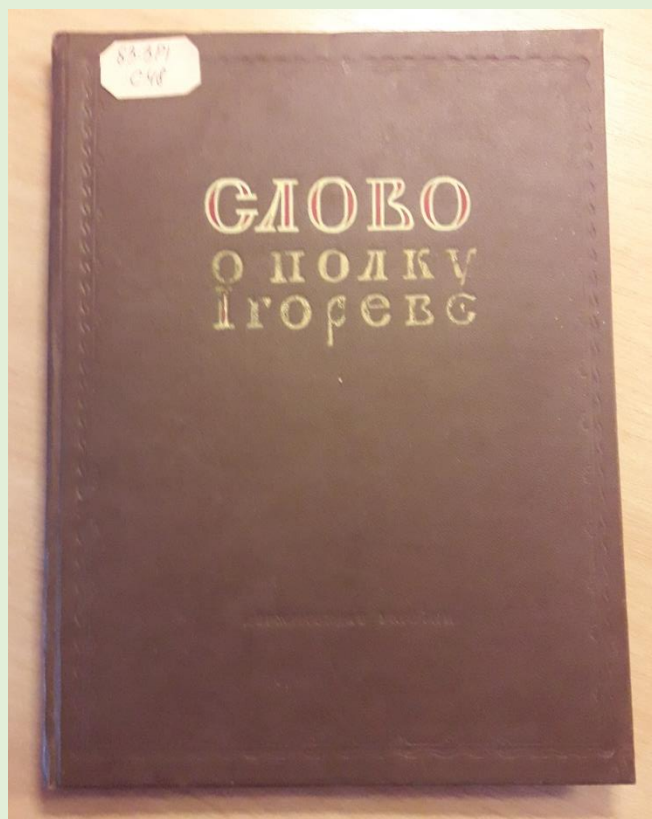
«...і свого не цурайтесь»

Огляд книг українських класиків, виданих до 1960 року

Слово до читача

У лютому поточного року на сайті бібліотеки було презентовано огляд старих книг класиків світової літератури. Даний матеріал є продовженням попереднього, але тепер читачам запропоновано ознайомитися творами української класики, виданої у 50-х роках ХХ століття під час так званої «відлиги». В літературному процесі України в той період з'являються зміни, пов'язані з потеплінням суспільної атмосфери після смерті Сталіна та викриттям культу його особи. Книговидавництво також набуло розквіту та підйому. Попри появу нових жанрів у поезії та прозі, нових талановитих письменників і поетів, в Україні в той час вийшло в світ чимало української класики.

Тож увазі читача пропонується декілька цікавих і вже цінних через свій поважний вік книг українських класиків, виданих у 40-50-ті роки минулого століття. Книги зберігаються у фонді бібліотеки інституту.

Слово о полку Ігореве : фотокопія видання 1800 р. / Перекл. проф. М.К. Грунського; перкл. у віршах дійсного члена АН УРСР М.Т. Рильського; стаття і коментар члена-коресп. АН УРСР С.І. Маслова. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1952. – 120 с.

Книга надзвичайно цікава. Звичайно, коли говориться про фотокопію видання 1800 року, йдеться про видання « з дозволу московської цензури», як написано на звороті титульної сторінки. На початку подається історичний зміст пісні «историческое содержание пѣсни» староросійською мовою, а потім йде сам текст «Слова» написаний своєрідним правописом, руським домонгольських часів та середньоболгарським правописом і переклад на староросійську. Матеріал розташований паралельно двома стовбцями. Слідом в книзі дається коментар до тексту видання 1800 року та пояснення до конкретних сторінок, які виникли у наслідок неоднозначності їх тлумачення вченими-дослідниками. Далі надруковано переклад «Слова» у прозі українською мовою проф. М.К. Грунського, за ним переклад віршований авторства Максима Рильського. У кінці книги розміщена стаття члена-кореспондента АН УРСР С.І. Маслова «Дорогоцінна пам'ятка давньої руської літератури». Завершує книгу надзвичайно цікавий бібліографічний список рекомендованої літератури під заголовком « Головніша література про «Слово о полку Ігоревім»., у якому даються книги та статті спочатку видань 1883-1889 рр., потім 30-40-х р. ХХ ст., як тексти самого твору, так і літературознавчі статті та книги, а також бібліографічні покажчики про «Слово» 40-х років видання.

Є ще одна цікава деталь у книзі. На стор. 47 розташована родослівна таблиця з назвою «Поколенная роспись российских великихъ и удельныхъ князей, въ сей пѣсни упоминаемыхъ». Цікаво, що російська імперія, як водилося, століттями присвоювала історичні факти та фальшувала історію. Це видно навіть з назви таблиці, в якій пишуть, що то саме «російські великі князі», а не київськоруські.

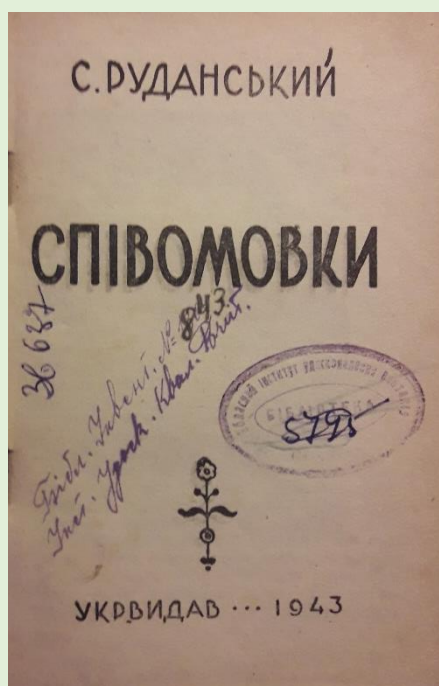
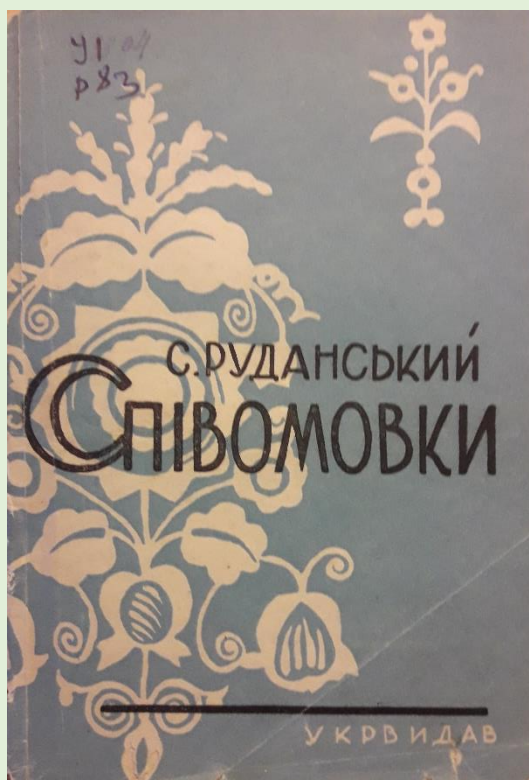
Додається коментар творців пропонованої книги до тексту видання 1800 року.

Коментар

Перше видання «Слова о полку Ігоревім» вийшло у світ в 1800 році. Видання надруковано було на підставі рукопису – копії з оригіналу «Слова», знятоє в XVI ст. Цей рукопис-копія знайдений був О.І. Мусінім-Пушкінім наприкінці XVIII ст. і зберігався в його колекції, а в 1912 р., під час пожеги в Москві, загинув. Можна гадати, що при переписуванні "Слова" в XVI ст., тобто через 3-4 століття після написання оригіналу, було зроблено чимало помилок і відступів від авторського тексту. А при підготовці видання 1800 року видавці, маючи дуже невеликий видавничий досвід, також не уникли помилок і ще де в чому поспували читання мусін-пушкінського рукопису.

Тому «Слово о полку Ігоревім», ця високохудожня пам'ятка, перлина нашої давньої літератури, в 1800 р. було видане з багатьма перекрученнями, з недосить ясними або й зовсім незрозумілими місцями. Майже півтора століття кращі представники нашої вітчизняної науки – історики, філологи, навіть природознавці, працюють над виясненням «темних місць» у «Слові» та над відтворенням його протографа....

.....

Руданський С. Співомовки / Степан Руданський. – Ред. Ю. Кобилецький; вступ.стаття Ол. Дорошкевич. - Укрвидав, 1943. -126с.: малюн.

Ще одна старенька і цікава книжечка. Невідомо, коли саме ця книга потрапила до бібліотеки ОІППО, але на ній є рукописний надпис про те, що вона належить до Інституту Удосконалення Кваліфікації Вчителів, інвентарний № 1394. Очевидно, в той час бібліотека інституту ще не мала свого штампу. На жаль не знайшлося інформації про те, в якому ж місті України вона видавалася. У 1943 році йшла друга світова війна, частина України була окупована, в тому числі і Київ. І в цей час знаходилися патріоти, котрі дбали про книги, книговидавничий процес, про освіту, культуру, про вічні духовно- моральні і національні цінності українського народу. Редактором цієї книги був Юрій Кобилецький (справжн. Іван Кобилецький) – «український письменник та літературознавець, доктор філологічних наук (1973), професор, з липня 1941 р. — головний редактор Державного літературного видавництва УРСР і керівник Фронтової групи Укрвидаву, яка здійснювала спеціальні видання із серії «Фронт і тил», частина яких переправлялася на окуповані території та партизанські загони (Вороніж).» Це з Вікіпедії. Тож, можливо, що ця книга саме тоді і була видана десь у Воронежі.

Книга містить вступну статтю про Степана Руданського, визначного українського поета та автора сатиричних творів. Життя Руданського склалося дуже тяжко. З великим трудом дістав вищу медичну освіту в Петербурзі, рано захворів сухотами та передчасно помер в м. Ялті на посаді лікаря.

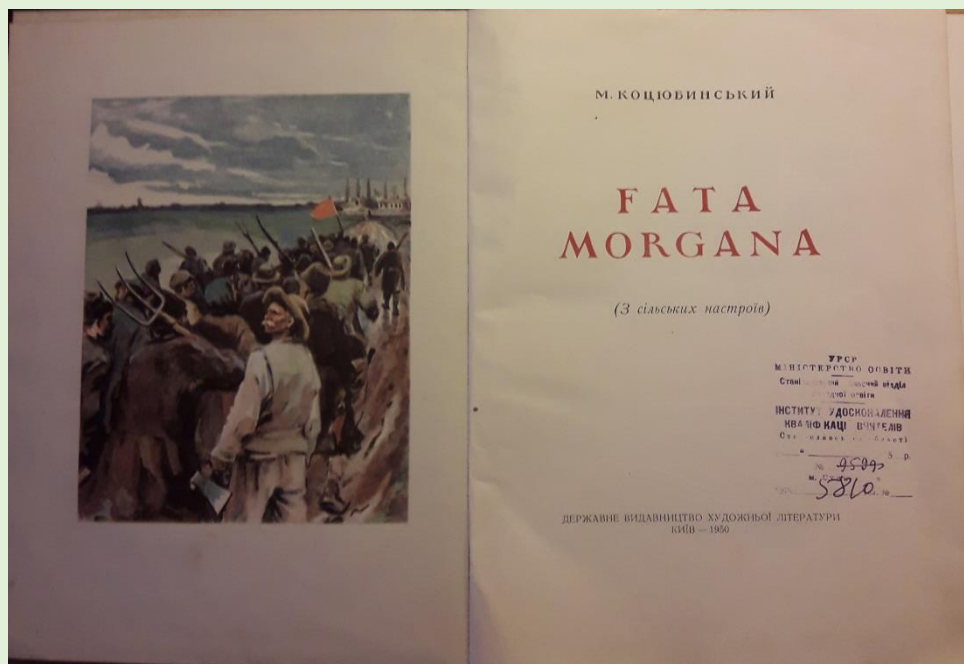
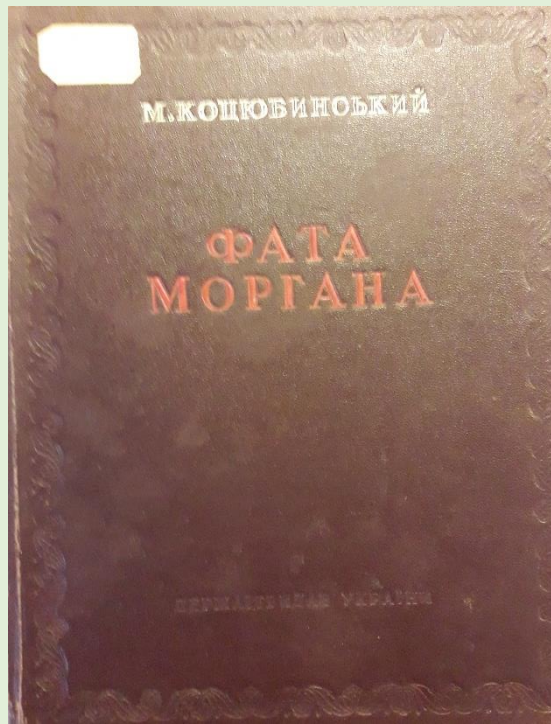
До книги увійшли співомовки та байки.

Руданський, жив змалку серед подільського селянства , чудово знав український фольклор, шанував поезію Шевченка. Під впливом цих факторів він розпочав свою поетичну діяльність лірикою. Мотиви лірики різноманітні: соціально-побутові, меланхолійні, є любовні, оформлені часто в плані української пісенної ритміки. Та найбільшого значення в його поетичній спадщині набули «співомовки», фольклорні, народно-побутові. Тематика взята з життя українського, польського, єврейського, циганського народів, яке мешкало на Поділлі. Співомовки дотепні, фольклорно забарвлені, з використанням казок, народних анекдотів.

Співомовки коротенькі, часто чотирьох або трьохстрофні, побудовані на на окремому епізоді, їх сюжетна напруженість несподівано розв'язується в кінцевій строфі, або рядкові, як в українській коломийці. Художня майстерність криється в лаконічності, енергійності діалогу співомовок.

Наклад книги – 10 000 примірників

.....

Коцюбинський М. Fata Morgana : повість (з сільських настроїв) / Михайло Коцюбинський; редак. В. Ткаченко; оформл. та ілюст. худ. І. Філонова.- К.: Державне видавництво художньої літератури, 1950.- 105 с. : 7 л. іл.- Текст повісті друкується за рукописом, що зберігається в музеї М. Коцюбинського в м. Чернігові.

Повість Михайла Коцюбинського, присвячена темі змін в українському селі на початку XX століття та революції 1905-1907. Повість має підзаголовок «З сільських настроїв». Написана частинами, спочатку у вигляді оповідання в 1901, а потім доповнена описом подій у селі під час революції в 1910. Її назва є ілюзією на оптичне явище фата-моргана, міраж. Таким вибором назви автор намагається показати примарність надій і сподівань селянства на землю, волю, ліквідацію

соціальної нерівності. Повість розповідає про родину безземельного бідняка Андрія Волика. Дружина Андрія Маланка — найбільш трагічний образ. Вона все життя плекала мрію про землю, сподівалася, що колись її будуть ділити, однак її мрії залишилися тільки маревом. Пестила мрію про землю, а земля встала проти неї, ворожа, жорстка, збунтувалася і втекла з рук, як марево, поманила і як марево щезла.

.....

Перед читачем ще одна цікава книга, видана у далекому 1950-му році. Вона великого формату, як в ті часи часто друкували такі книги та називали їх настільними, тобто для користування в приміщенні, на столі, під руками. Книга оздоблена мальованими чорно-білими та кольоровими ілюстраціями, шрифт доволі великий, для зручного читання. Головна її цінність полягає в тому, що книга надрукована за рукописом, який зберігається в Чернігові, у музеї Михайла Коцюбинського. Наклад книги – 20 000 примірників.

М. Коцюбинського називали Сонцепоклонником. Він відомий в українській літературі як письменник – імпресіоніст (що в перекладі з фр. означає “враження”).

Народився 17 вересня 1864 у Вінниці у родині чиновника. Навчався в Барській початковій школі (1875 — 1876), Шаргородському духовному училищі (1876 — 1880). Після закінчення Шаргородської семінарії у 1880 Михайло Коцюбинський поїхав до Кам'янця-Подільського, маючи намір навчатися в університеті, але ця мрія не здійснилася через матеріальні обставини, але він продовжував самотужки навчатись.

У 1885 р. увійшов до підпільної “Молодої громади”, за що був притягнутий до судової відповідальності. У 1886–1889 він дає приватні уроки і продовжує навчатися самостійно, а 1891-го, склавши іспит екстерном при Вінницькому реальному училищі на народного учителя, працює репетитором. Від листопада 1897 до березня 1898 обіймав різні посади в редакції житомирської газети «Волинь».

Почав друкуватися в 1890 р. — львівський дитячий журнал «Дзвінок» опублікував його вірш «Наша хатка». 1898 переїхав у Чернігів, де займав посаду діловода при земській управі. В Чернігові зустрів Віру Устимівну Дейшу, яка стала його дружиною — вірним другом та помічником. Брав активну участь у культурному житті міста, влаштовував літературні вечори, підтримував письменників-початківців.

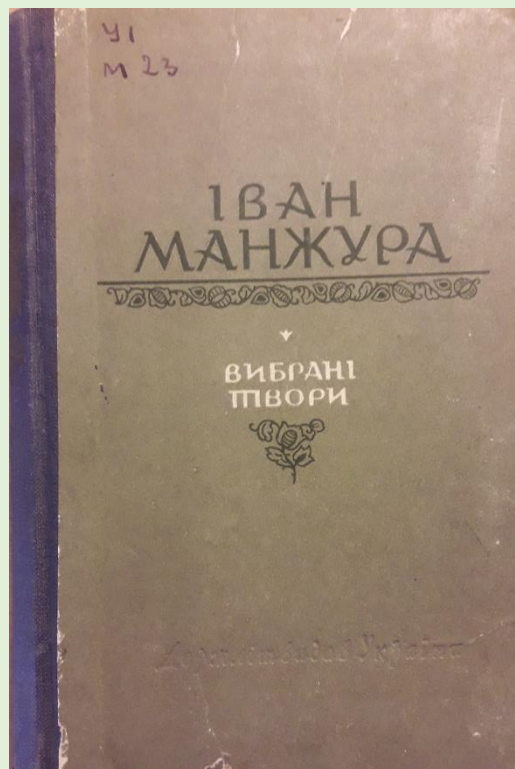
Постійні матеріальні нестатки, конфлікти з владою та ще постійна зажура долею коханої жінки, Олександри Іванівни Аплаксіної, молодшої за нього на 16 років підірвали здоров'я письменника. У 1907 р. з анонімного листа дружина дізналася про стосунки чоловіка з Аплаксіною та примусила його дати слово не кидати родину.

У середині 1909 р. письменник їде на о. Капрі через астму і сухоти. 1911 — «Товариство прихильників української науки і штуки» призначило Михайлу Коцюбинському довічну стипендію в розмірі 2000 крб. на рік, щоб він міг

звільнитись зі служби. Проте письменник почував себе дедалі гірше. Його мучили астма і туберкульоз. Через потребу в лікуванні Коцюбинський відвідав Італію (острів Капрі) й інші країни Європи.

Помер 25 квітня 1913 року в Чернігові.

Творчий доробок письменника: Харитя (1891), На віру. Повість (1891), Маленький грішник (1893), Помстився (1893), Казка «Хо» (1894), На крилах пісні (1895), Для загального добра (1895), Відьма. (1898), По-людському (1900), Дорогою ціною (1901), На камені (1902), етюд «Цвіт яблуні» (1902), Під мінаретами (1904), Сміх (1906), Він іде! (1906), Persona grata (1907), В дорозі (1907), Intermezzo (1908), Дебют (1909), Fata morgana (1 ч. — 1902—1903, 2 ч. — 1910), Сон (1911), Тіні забутих предків (1911), Подарунок на іменини (1912), Хвала життю (1912), Pack-storm, Нюрнберзьке яйце, Ранок у лісі, Сім'я Равлюків
Джерело: <https://dovidka.biz.ua/mihaylo-kotsyubinskiy-biografiya-kоротko>

Манжура І. Вибрані твори / Іван Манжура; упоряд., критико-біограф. нарис та приміт. М. Бернштейна. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1950.-306 с.

Ця невеличка книжечка є нагадуванням читачам про те, що колись жив і творив талановитий український поет – лірик, мандрівник, співець українських степів, та природи, фольклорист, поціновувач шевченкової творчості – **Іван Манжура**. Книга була випущена у далекому 1950 році, і свідчить про те, що в ті тяжкі сталінські часи знаходилися в державі люди, котрі намагалися донести правду Україні про кращих своїх синів, можливо, не заслужено забутих, але талановитих і вірних своєму народові.

Поетичну діяльність Іван Манжура розпочав у 70-х роках, але вперше його твори були надруковані в 1885-1886 рр., в катеринославському часописі «Степь». Тоді ж поет видав окремими книжечками у віршованій обробці дві казки: «Як чорт шматочок хліба одслужував» і «Лиха година». В 1889 році вийшла перша збірка поезій Манжури під назвою «Степові думи та співи». Поезії Манжури за його життя друкувались також у журналах «Зоря», «Правда», «Дзвіночок»; після смерті поета – в журналах : «Киевская старина» та «Літературно-науковий вісник». Велика частина творів Манжури за його життя не була опублікована. Перше видання вибраних творів Івана Манжури було здійснено не тільки в 1930 році. В даному виданні представлені майже всі твори, що збереглися, крім кількох незакінчених поезій та деяких літературних обробок з фольклору. Переважна більшість творів, вміщених у цій збірці, друкована за автографами або першодруками. Наклад книги 15 000 примірників.

Іван Іванович Манжура (1861-1893), на жаль, мало відомий в наш час поет, прожив коротке і тяжке життя, виключно несприятливі умови ніколи не покидали поета. Природа обдарувала його сильним, самостійним талантом, добрим і чутливим серцем, і ні постійний нагляд поліції, ні матеріальні нестатки – ніщо не могло примусити поета відступитися від своїх переконань, від поетичної діяльності. Манжура вийшов з народу, серед народу прожив все своє недовге життя. Серед народу він збирав перлини його усної творчості, для народу писав і власні поезії. В ряді поезій відбилося його власне життя, мрії, прагнення, тяжка доля. Перші твори Манжури написані були в середині 70-х років; час найбільшої творчої активності поета припадає на 80-ті роки. Манжура – поет-реаліст. Його поезія – це сувора картина дійсності. Всі риси, всі деталі своїх творів поет підпорядковує життєвій правдивості. Постійним вчителем і взірцем для поета був Т.Г. Шевченко. В нього він прагнув вчитися глибині і безпосередності відображення життя народу, народності, використанню усної творчості. Манжура мандрував по селах, містечках України, вивчав народне життя, збирав народні пісні, казки, приповідки, мовний матеріал, пізніше використовував у своїх віршах, а частину цих матеріалів друкував у виданнях у Києві: «Юго-Западного Отдела Русского Географического общества», в збірнику В. Антоновича і М. Драгоманова – «Исторические песни малорусского народа» та інших. Літературна праця майже не давала поетові ніякого заробітку, тому він змушений був тинятися по чужих хатах, по знайомих. 1889 року, після довгих цензурних митарств, вийшов з друку в скороченому виді збірник поезій «Степові думи та співи». Тоді ж він уклав другий збірник «Над Дніпром» та збірку літературно опрацьованих казок і приказок «Казки та приказки». Манжура приніс в українську літературу свою тему, свій, характерний лише для нього, поетичний стиль. Він був співцем наймитства, сирітства, тяжкого життя сільського і міського заробітчанина.